Dosarul:nr.2a-3246/23 Judecător: Suvac Sergiu
2-23120662-02-2a-21082023-1

D E C I Z I E

20 februarie 2024 mun. *****

Colegiul Civil, comercial și de contencios administrativ al Curții de Apel *****

În componentă:

Președintele ședinței, judecătorul Nelea Budăi

Judecătorii Ina Dutca și Marina Anton

Grefier Ecaterina Mihailov

examinând în ședință publică apelul declarat de *****, adoptată în cauza civilă, la cererea de chemare în judecată depusă de Enachi Galina împotriva Ministerului Finanțelor, Ministerului Justiției și Administrației Naționale a Penitenciarelor, cu privire la aplicarea mecanismului compensatoriu prin compensarea pecuniară pentru deținerea persoanei contrar art.3 CEDO, prin compensarea cheltuielilor suportate în vederea restabilirii sănătății, pentru cheltuielile suportate în legătură cu întreținerea persoanei în primul an de aflare în arest, prin compensarea prejudiciului moral cauzat.

c o n s t a t ă:

La 05 mai 2020, Enachi Galina s-a adresat cu cerere de chemare în judecată împotriva Ministerului Finanțelor al RM, Ministerului Justiției al RM și Administrației Naționale a Penitenciarelor cu privire la stabilirea numărului de zile rămase după reducerea din pedeapsă pentru care poate fi exercitată acțiunea civilă, aplicarea mecanismului compensatoriu prin compensarea pecuniară pentru deținerea persoanei contrar art. 3 CEDO, prin compensarea cheltuielilor suportate în vederea restabilirii sănătății, pentru cheltuielile suportate în legătură cu întreținerea persoanei în primul an de aflare în arest.

În motivarea acțiunii reclamanta a indicat că prin decizia CEDO în cauza nr. 3282/12 Igor Baban împotriva Republicii Moldova și alte 31 de cauze (în care se include cauza nr. 54410/13 Galina Enachi împotriva Republicii Moldova - nr. 2 din listă, comunicată în scris la 28 martie 2019), Curtea a notat că, începând cu 1 ianuarie 2019, reclamanții pot face uz de noul remediu pentru a denunța condițiile de detenție.

Specifică reclamanta că în cererea nr. 54410/13, a comunicat Curții despre încălcările art. 3 CEDO manifestate prin faptul deținerii sale în condiții de detenție inumane și degradante pe întreaga perioadă de arest, de doi ani și șapte luni de zile, începând cu data de

21.07.2011 până la data de 25.08.2011 (primul arest) și începând cu 17.11.2011 până la data de 19.05.2014 (al doilea arest).

Notează că a depus plângere referitor la condițiile de detenție în adresa Judecătoriei ***** (sediu Ciocana), prin care a solicitat aplicarea mecanismului compensatoriu nepecuniar și pecuniar.

Astfel, prin încheierea Judecătoriei ***** (sediul Ciocana) din 18.11.2019, nr. dosarului 21ji-1630/2019, instanța a aplicat măsura compensatorie nepecuniară (prin reducerea termenului pedepsei), iar cu privire la perioada rămasă (de 79 zile), ce nu putea fi redusă, instanța de judecată a considerat necesar de a-i explica reclamantei dreptul de a depune o acțiune civilă în condițiile art. 4734 alin. (6) Codul de procedură penală al RM.

Accentuează reclamanta că nu a primit despăgubiri pe cererea CEDO nr. 54410/13, drept confirmare servind decizia CtEDO nr. 3282/12 din 19.03.2019 Igor BABAN împotriva Republicii Moldova și alte 31 de cauze, precum și răspunsul Agentului Guvernamental nr. 06/1937 din 04.09.2019.

Apreciază reclamanta că urmează a fi aplicat mecanismul compensatoriu pecuniar pentru 190 de zile de detenție în condiții inumane și degradante (ce nu pot fi compensate prin reducerea pedepsei) sub formă de compensație bănească în mărime de 969 euro, ce reprezintă câte 100 lei sau echivalentul a 5,10 euro pentru fiecare zi de detenție în condiții inadecvate după cum s-a menționat în pct. 13 din decizia CtEDO nr. 3282/12 din 19.03.2019.

Concretizează că solicită aplicarea mecanismului compensatoriu pentru 79 zile reținute în încheierea Judecătoriei ***** (sediul Ciocana) din 18.11.2019, precum și alte 111 zile necalculate reclamantei de instanță. Or, perioadele de aflare continuă în arest sunt 21.07.2011-25.08.2011 (primul arest) și 17.11.2011-19.05.2014 (al doilea arest), constituind o durată totală de aflare în detenție provizorie în condiții inumane și degradante de 953 zile.

Mai indică reclamanta că urmează a fi aplicat mecanismul compensatoriu pecuniar prin compensarea cheltuielilor suportate pentru restabilirea danturii în sumă de 6800 Euro.

Cu referire la acest capăt de cerere a indicat că din cauza condițiilor inumane și degradante de detenție i s-a deteriorat sănătatea, motiv pentru care a înaintat nenumărate cereri de examinare și constatare a stării sale de sănătate, precum și de solicitare a escortării sale la spital pentru investigații calificate în afara penitenciarului.

Notează că în Penitenciarul nr. 13 - ***** nu există echipamentele necesare pentru investigații, iar în cadrul vizitelor sale la medicul-șef, acesta argumenta imposibilitatea asigurării îngrijirilor medicale din cauza lipsei de dispozitive și personal, precum și lipsa medicamentelor necesare pentru tratarea problemelor de sănătate acuzate.

Accentuează reclamanta că abia după ce a fost eliberată din detenție preventivă a început să-și trateze dantura suportând în acest sens cheltuieli în sumă de 6800 Euro.

Invocă reclamanta că urmează a fi aplicat mecanismul compensatoriu pecuniar prin compensarea costurilor pentru tratamentul medicamentos de întreținere a protezelor totale (cu antibiotice și antiinflamatorii), în sumă de 5000 Euro.

Precizează în acest sens că dantura a fost restabilită prin protezare totală, iar pentru întreținerea continuă a acesteia este necesară efectuarea a câte două vizite pe an la medic pentru administrarea tratamentului medicamentos (cu antibiotice și antiinflamatorii).

Declară că un tratament medicamentos costă 1500 lei, respectiv, pentru întreținerea continuă a danturii pentru o perioadă de 25 de ani vor fi suportate cheltuieli suplimentare de aproximativ 5000 Euro.

Mai solicită reclamanta și aplicarea mecanismului compensatoriu prin compensarea cheltuielilor suportate de copilul său în sumă de 1450 Euro, pentru întreținerea cu alimente, îmbrăcăminte, rechizite, medicamente în primul an de aflare în arest a reclamantei.

Precizează că, pe perioada întregului arest, fiica i-a transmis 26 de colete (cu alimente, rechizite și medicamente) și pentru fiecare colet a suportat cheltuieli în sumă de 900 lei.

Solicită reclamanta Enachi Galina:

- stabilirea numărului de zile rămase de 190 zile după reducerea din pedeapsă pentru care poate fi exercitată acțiunea civilă în condițiile art. 4734 alin. (6) Codul de procedură penală;

- aplicarea mecanismului compensatoriu prin compensarea pecuniară în sumă de 969 Euro pentru deținerea persoanei contrar art. 3 CEDO;

- aplicarea mecanismului compensatoriu prin compensarea cheltuielilor suportate în vederea restabilirii sănătății, pentru restabilirea danturii în sumă de 6 800 Euro și pentru tratamentul medicamentos de întreținere a protezelor în sumă de 5 000 Euro;

- aplicarea mecanismului compensatoriu pentru cheltuielile suportate în legătură cu întreținerea persoanei în primul an de aflare în arest în sumă de 1 450 Euro (f.d.3-5, vol. I).

Prin încheierea Judecătoriei *****, sediul Centru din 15 iunie 2020, cererii de chemare în judecată depusă de Enachi Galina nu i s-a dat curs, acordându-i celei din urmă un termen de 7 zile pentru înlăturarea neajunsurilor (f.d. 98-100, vol. I).

La 15 iulie 2020 reclamanta, Enachi Galina, întru înlăturarea neajunsurilor cererii inițiale, a depus cerere de prezentare a circumstanțelor de drept și a înscrisurilor confirmative. Pe lângă cerințele anterior formulate, ***a solicitat suplimentar compensarea cheltuielilor de judecare a cauzei în sumă de 580 lei în legătură cu legalizarea copiilor de pe înscrisuri*** (f.d. 103-109, vol. I).

Prin încheierea Judecătoriei **, sediul Centru din 20 iulie 2020, în privința pretenției reclamantei din cererea de chemare în judecată împotriva Ministerului Finanțelor RM, Ministerului Justiției RM și Administrației Naționale a Penitenciarelor, cu privire la stabilirea numărului de zile rămase după reducerea din pedeapsă în privința cărora poate fi exercitată acțiunea civilă, s-a refuzat în primire***, reieșind din faptul că asemenea solicitări se examinează de judecătorul de instrucție conform art. 4732 Codul de procedură civilă, solicitarea fiind, așadar, improprie procedurii civile (f.d. 155-156, vol. I).

Prin hotărârea Judecătoriei **, s*****, acțiunea depusă de Enachi Galina, s-a admis parțial și s-a încasat din contul bugetului de stat, prin intermediul Ministerului Justiției al RM, în beneficiul Galinei Enachi suma de 7 900 (șapte mii nouă sute) lei cu titlu de despăgubire pentru 79 zile în care persoana a suferit încălcarea condițiilor de detenție, contrare prevederilor art. 3 din Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului şi a Libertăților Fundamentale.

S-a încasat din contul bugetului de stat, prin intermediul Ministerului Justiției al RM, în beneficiul Galinei Enachi suma de 245 (două sute patruzeci și cinci) lei pentru cheltuielile suportate în legătură cu legalizarea copiilor de pe înscrisuri.

În rest, pretențiile cu privire la aplicarea mecanismului compensatoriu prin compensarea pecuniară pentru deținerea persoanei contrar art. 3 CEDO, prin compensarea cheltuielilor suportate în vederea restabilirii sănătății, pentru cheltuielile suportate în legătură cu întreținerea persoanei în primul an de aflare în arest, prin compensarea prejudiciului moral cauzat, precum și încasarea cheltuielilor de judecată, se resping ca fiind neîntemeiate.

La data de 05 aprilie 2023, Ministerul Justiției a depus apel împotriva hotărârii instanței de fond, solicitând admiterea acestuia, casarea hotărârii instanței de fond și emiterea unei noi hotărâri de respingere a acțiunii înaintate de *****

Prin încheierea Curții de Apel ***** din 28 septembrie 2023 nu s-a dat curs cererii de apel declarate de Ministerul Justiției al RM, împotriva hotărârii Judecătoriei ***** s***** și i s-a acordat apelantului Ministerul Justiției al RM un termen de 7 zile calendaristice din momentul recepționării încheierii pentru lichidarea neajunsurilor şi anume, pentru prezentarea cererii de apel motivate, în limba de stat, dactilografiată și într-un număr egal cu participanții la proces și o copie pentru instanță. Încheierea în cauză a fost expediată la adresa electronică a apelantului Ministerul Justiției al RM, - secretariat@justice.gov.md, adresă care a fost indicată de însăși acesta în actele anexate la materialele cauzei, (f.d.50, Vol. II), însă apelantul nu a remediat încheierea de a nu da curs cererii de apel din 28 septembrie 2023.

Prin încheierea Curții de Apel ** din 21 noiembrie 2023 apelul declarat de Ministerul Justiției, a fost restituit în temeiul art.369 alin.(1) CPC.***

La data de 06 aprilie 2023 Enachi Galina reprezentată de fiica Aliona Sviderscaia a depus cerere de apel împotriva hotărârii Judecătoriei ***** din 10 martie 2023, solicitând casarea parțială a acesteia cu emiterea unei noi hotărâri prin care să fie admisă integral acțiunea depusă de reclamanta.

În motivarea apelului declarat a invocat că nu este de acord cu hotărârea primei instanțe este ilegală și neîntemeiată, dat fiind faptului că nu au fost constatate circumstanțele importante pentru examinarea cauzei, normele de drept material au fost aplicate eronat.

În acest sens menționează că în ambele cereri înaintate la CtEDO (nr. 4797/15 şi nr. 54410/13), am invocat încălcarea art. 3 al CEDO referitor la faptul că, în perioada arestului în Penitenciarul nr. 13, s-a aflat în condiții materiale de detenție, ce au constituit un tratament inuman şi degradant.

De asemenea, concretizează că, suma de 12000 euro a primit-o cu titlu de satisfacție echitabilă în legătura cu cererea înaintată la CtEDO (nr. 4797/15) pentru încălcarea art. 5 §1 şi §3 CEDO şi art. 25 alin. (4) Constituția RM pentru durata excesivă de aflare în arest ilegal (mai mult de 12 luni) iar, în prezenta cauză, solicită aplicarea mecanismului compensatoriu pecuniar pentru încălcarea art. 3 din CEDO pentru toată perioada de detenție în condiții inumane si degradante.

In consecință, în prezenta cauză, solicită aplicarea mecanismului compensatoriu arest în condiții inumane şi degradante, şi anume:- 79 zile (stabilite în încheierea Judecătoriei mun. ***** (sediul Ciocana) din 18.11.2019) și -111 zile de detenție în condiții inumane şi degradante (ce nu au fost compensate prin reducerea pedepsei), nestabilite în încheierea Judecătoriei mun. ***** (sediul Ciocana) din 18.11.2019, însă care urmau a fi stabilite şi care pot fi constatate prin încheierile Judecătoriei, sector Rîşcani (de aplicare a arestului preventiv) şi deciziile Curţii de Apel ***** (de menținere a arestului preventiv) din dosarul nr. 41-1-2261-27032012 - acte judecătorești cu putere de lucru judecat.

În cele din urmă, consideră că instanța de fond nu a apreciat obiectiv şi fondat circumstanțele de fapt şi de drept ale acțiunii şi şi-a declinat competența neîntemeiat.

Susține că pe parcursul examinării cauzei penale în fond, în toate cererile mele (înaintate şi depuse către judecător) s-a plâns pe condițiile inumane şi degradante şi a solicitat ca să fiu asigurată cu servicii medicale şi medicamente. Aceste cereri nu au fost soluționate de judecătorul de instrucție, instanța de fond şi nici de instanțele de apel şi recurs.

Ulterior, în perioada 2015-2018, după eliberare din detenție provizorie şi, inclusiv, datorită sumei primite cu titlu de satisfacție echitabilă (pentru încălcarea art. 5 §1 şi §3 CEDO şi art. 25 alin. (4) Constituția RM în legătură cu durata excesivă a arestului ilegal) am avut posibilitate de a suporta cheltuielile pentru tratarea şi protezarea danturii.

În calitate de dovadă pentru compensarea cheltuielilor suportate la protezarea danturii servește Certificatul justificativ financiar al Clinicii Stomatologice „Ceradent" nr. 07/2019 din 05.07.2019, eliberat pe numele ENACHI Galina, prin care se atestă faptul că am suportat cheltuieli pentru protezarea danturii din cauza condițiilor inumane şi degradante.

Cheltuieli pentru tratament medicamentos (cu antibiotice şi antiinflamatorii), în sumă de 5000 euro, constituie cheltuieli viitoare de întreținere protezelor dentare. Asemenea cheltuieli nu pot fi probate cu chitanțe, bonuri de plată sau certificate justificativ financiare întrucât atare cheltuieli încă nu sunt suportate. Însă, drept confirmare a necesității întreținerii medicamentoase a protezelor dentare cu tratament medicamentos servește Recomandarea Clinicii Stomatologice „Ceradent" din 05.07.2019, emis de doctorul Lazăr Lucia, privind menținerea protezelor dentare cu tratament medicamentos.

Precizează că, am fost în arest ilegal, fără temei legal, fără mandat de arest, contrar art. 5 §1 şi §3 CEDO şi art. 25 alin. (4) Constituția RM în perioada primului an de arest preventiv ilegal fără mandat de arest (în total 330 zile), conform certificatului nr. 5/E - 1895/n din 07.08.2012 eliberat de Penitenciarul nr. 13 (confirmarea lipsei mandatului de arest).

Respectiv, suma de 45580 euro, solicită cu titlu de compensare a prejudiciilor morale pentru imposibilitatea de a beneficia de garanțiile, stabilite de art. 3,5 şi 6 din CEDO şi art. 25 alin. (4) din Constituția RM pentru primul an de arest ilegal fără mandat de arest (în total 330 de zile), în condiții inumane şi degradante, precum şi pentru imposibilitatea de a beneficia de un remediu național efectiv pentru contestarea termenului de reținere în stare de arest şi prelungirea lui.

Astfel solicită reprezentantul apelantului casarea parțială a hotărârii din 10.03.2023 cu emiterea unei hotărâri, prin care să fie admisă integral acțiunea depusă de către Enachi Galina prin:

a) stabilirea a 190 zile ca fiind zile rămase după reducere din pedeapsă şi în privința cărora poate fi exercitată acțiunea civilă în condițiile 4734 alin. (6) al CPP RM-,

b) compensarea pecuniară în sumă de 969 euro pentru deținerea mea contrar art. 3 CEDO pentru 190 zile ca fiind zile rămase după reducere din pedeapsă şi în privința cărora poate fi exercitată acțiunea civilă în condițiile 4734 alin. (6) al CPP RM,

c) compensarea:

- cheltuielilor suportate pentru restabilirea danturii în sumă de de 6800 euro;
- costurilor pentru tratamentul medicamentos (cu antibiotice şi antiinflamatorii) de întreținere a protezelor, în sumă de de 5000 euro;
- prejudiciilor morale în sumă de 45580 euro pentru imposibilitatea de a beneficia de garanțiile, stabilite de art. 3, 5 şi 6 din CEDO şi art. 25 alin. (4) din Constituția RM, precum şi de un remediu național efectiv pentru contestarea termenului de detenție în stare de arest şi prelungirea lui, ***fără mandat de arest*****,** în condiții inumane şi degradante;
- prejudiciile morale pentru deteriorarea sănătății în sumă de 150000 euro;
- cheltuielilor suportate pentru întreținerea mea cu alimente, haine, rechizite, medicamente în sumă de 1450 Euro (în primul an de aflare în arest);
- cheltuielilor de judecare a cauzei pentru legalizarea copiilor de pe înscrisuri în sumă

de 580,00 MDL;

- 10000 Euro în calitate de despăgubiri pentru încălcarea dreptului la judecarea cauzei într-un termen rezonabil, prevăzut de art. 6 alin. (1) din CEDO, precum şi art. 47 alin. (2) din Carta Drepturilor Fundamentale a UE.

Prin referința din 29 ianuarie 2024, reprezentantul intimatului, Ministerul Justiției a solicitat respingerea apelului declarat de Enachi Galina , iar în partea ce vizează pretențiile asupra 190 de zile ca tardivă.

La data de 08 februarie 2024, reprezentantul apelantului Enachi Galina , în bază de procură din dosar Aliona Sviderscaia a depus poziție în formă scrisă la referința Ministerului Justiției și Administrației Naționale a penitenciarilor nr.1780e din 30.01.2024, solicitând respingerea referinței cu menținerea integral a apelului declarat.

Reprezentantul apelantului Enachi Galina , în bază de procură din dosar Aliona Sviderscaia a susținut cererea de apel și a solicitat admiterea acesteia, casarea parțială a hotărârii Judecătoriei ***** s***** în partea respingerii pretențiilor din cererea de chemare în judecată, cu pronunțarea unei noi hotărâri prin care să fie admise integral cerințele din acțiune.

Reprezentantul apelantului/pârâtului Ministerul Justiției, Administrația Națională a Penitenciarilor, Ecaterina Buhna,a solicitat respingerea apelului declarat ca neîntemeiat.

Reprezentantul intimatului Ministerul Finanțelor, legal citat în ședință de judecată nu s-a prezentat, Colegiul în temeiul art.379 alin.(2) CPC a dispus examinarea apelului în absența acestuia.

Audiind părțile prezente la proces, studiind cererea de apel în raport cu materialele cauzei, Colegiul conchide asupra necesității admiterii apelului şi casării hotărârii primei instanțe, din următoarele considerente.

În conformitate cu art.385 lit.e) CPC, instanța de apel, după ce judecă apelul, este în drept să admită apelul şi să caseze integral sau parțial hotărârea primei instanțe, dispunând încetarea procesului ori scoaterea cererii de pe rol dacă există temeiurile prevăzute la art.265 şi 267.

Potrivit art.25 alin.(1) CPC, instanța trebuie să cerceteze direct şi nemijlocit probele, să asculte explicațiile părților şi intervenienților, depozițiile martorilor, concluziile expertului, consultațiile şi explicațiile specialistului, să ia cunoștință de înscrisuri, să cerceteze probele materiale, să audieze înregistrările audio şi să vizioneze înregistrările video, să emită hotărârea numai în temeiul circumstanțelor constatate şi al probelor cercetate şi verificate în şedință de judecată.

Conform art.117 alin.(1) şi (2) CPC, probe în pricini civile sânt elementele de fapt, dobândite în modul prevăzut de lege, care servesc la constatarea circumstanțelor ce justifică pretențiile şi obiecțiile părților, precum şi altor circumstanțe importante pentru justa soluționare a pricinii. În calitate de probe în pricini civile se admit elementele de fapt constatate din explicațiile părților şi ale altor persoane interesate în soluționarea pricinii, din depozițiile martorilor, din înscrisuri, probe materiale, înregistrări audio-video, din concluziile experților.

Conform prevederilor art.118 alin.(1) CPC, fiecare parte trebuie să dovedească circumstanțele pe care le invocă drept temei al pretențiilor şi obiecțiilor sale dacă legea nu dispune altfel.

În conformitate cu art.118 alin.(3) CPC, circumstanțele care au importantă pentru

soluționarea justă a pricinii sunt determinate definitiv de instanța judecătorească pornind de la pretențiile şi obiecțiile părților şi ale altor participanți la proces, precum şi de la normele de drept material şi procedural ce urmează a fi aplicate.

Articolul 130 alin.(1) CPC statuează că instanța judecătorească apreciază probele după intima ei convingere, bazată pe cercetarea multe aspectuală, completă, nepărtinitoare şi nemijlocită a tuturor probelor din dosar în ansamblul şi interconexiunea lor, călăuzindu-se de lege.

În temeiul art.240 alin.(1) CPC, la deliberarea hotărârii, instanța judecătorească apreciază probele, determină circumstanțele care au importantă pentru soluționarea pricinilor, care au fost sau nu stabilite, caracterul raportului juridic dintre părți, legea aplicabilă soluționării pricinii şi admisibilitatea acțiunii.

Potrivit dispozițiilor art.373 alin.(1), (2), (5) CPC instanța de apel verifică, în limitele cererii de apel, ale referințelor şi obiecțiilor înaintate, legalitatea şi temeinicia hotărârii atacate în ceea ce privește constatarea circumstanțelor de fapt şi aplicarea legii în primă instanță.

În limitele apelului, instanța de apel verifică circumstanțele şi raporturile juridice stabilite în hotărârea primei instanțe, precum şi cele care nu au fost stabilite, dar care au importantă pentru soluționarea pricinii, apreciază probele din dosar şi cele prezentate suplimentar în instanță de apel de către participanții la proces. Instanța de apel este obligată să verifice legalitatea hotărârii în întregul ei. Concomitent, instanța de apel este obligată să se pronunțe asupra tuturor motivelor invocate în apel.

Astfel, prevederile legale enunțate în mod expres obligă instanța de apel să verifice circumstanțele şi raporturile juridice stabilite în hotărârea primei instanțe, precum şi cele care nu au fost stabilite şi este obligată să verifice legalitatea hotărârii în întregul ei şi să se pronunțe asupra tuturor motivelor invocate în apel.

Colegiul Civil reține că instanța de apel, potrivit regulilor unui proces echitabil, reținând-se rolul determinant al concluziilor sale, are obligația să examineze efectiv problemele esențiale care îi sunt supuse aprecierii şi să nu se limiteze la în sucirea motivelor instanței inferioare. (Hirro Balani c. Spaniei, nr. 18064/91 din 09.12.1994 §27; Georgiadis c. Greciei nr.21522/93 din 29.05.1997 §43).

În conformitate cu prevederile art.1 CPC, legislația procedurală civilă a Republicii Moldova reglementează raporturile sociale referitoare la raporturile procesuale civile ce apar la înfăptuirea justiției de către instanțele judecătorești de drept comun în cadrul judecării cauzelor în acțiuni civile, precum şi a altor cauze, date în competența lor de prezentul cod şi de alte legi.

În conformitate cu prevederile art.5 CPC, orice persoană interesată este în drept să se adreseze în instanța de judecată în modul stabilit de lege, pentru a-şi apăra drepturile încălcate sau contestate, libertățile şi interesele legitime.

Conform art.10 alin.(1) Cod civil persoanele fizice și juridice participante la raporturile juridice civile trebuie să își exercite drepturile și să își execute obligațiile cu bună-credință, în acord cu legea, cu contractul, cu ordinea publică și cu bunele moravuri. Buna-credință se prezumă până la proba contrară.

Potrivit alin.(2) neexercitarea de către persoanele fizice și juridice a drepturilor civile ce le revin nu duce la stingerea acestora, cu excepția cazurilor prevăzute de lege.

Conform art.11 alin.(1) Cod civil buna-credință este un standard de conduită a unei

părți, caracterizată prin corectitudine, onestitate, deschidere și luarea în cont a intereselor celeilalte părți la raportul juridic.

Potrivit alin.(2) al aceluiași articol în special, este contrar bunei-credințe ca o parte să acționeze în contradicție cu declarațiile pe care le-a făcut anterior sau cu comportamentul pe care l-a avut anterior în cazul în care cealaltă parte, în detrimentul său, s-a bazat în mod rezonabil pe acele declarații sau acel comportament.

Dispozițiile art.12 Cod civil caracterul rezonabil, prevăzut într-o dispoziție legală sau într-un act juridic, se apreciază în mod obiectiv, luând în considerare natura și scopul elementului supus aprecierii, circumstanțele cazului, precum și uzanțele și practicile pertinente.

În temeiul art.13 alin.(1) Cod civil niciun drept subiectiv nu poate fi exercitat predominant în scopul de a cauza altei persoane un prejudiciu sau a-i dăuna în alt mod (abuzul de drept).

Prevederile alin.(2) indică că în cazul abuzului de drept, instanța de judecată, ținând cont de natura și consecințele acestuia, refuză titularului în apărarea dreptului subiectiv exercitat abuziv sau, după caz, îl obligă la încetarea exercitării abuzive.

Alin.(3) indică statuează că dacă abuzul de drept a dus la încălcarea dreptului subiectiv al unei alte persoane, aceasta poate cere repararea prejudiciului cauzat.

Dispozițiile art.14 alin.(1) Cod civil indică că nici o persoană nu poate invoca, la întemeierea pretenției sale, fapta ilicită sau de rea-credință pe care tot ea a săvârșit-o sau la care a participat. Alin.(2) stabilește că nici o persoană nu poate obține un avantaj din comportamentul său ilicit sau de rea-credință.

În temeiul art.15 alin.(1) Cod civil apărarea drepturilor civile încălcate se face pe cale judiciară.

Conform art.16 alin.(1) Cod civil apărarea dreptului civil se face, în condițiile legii, prin:

a) recunoașterea dreptului;

b) restabilirea situației anterioare încălcării dreptului și suprimarea acțiunilor prin care se încalcă dreptul sau se creează pericolul încălcării lui;

c) constatarea sau, după caz, declararea nulității actului juridic;

d) declararea nulității actului emis de o autoritate publică;

e) impunerea la executarea obligației în natură;

f) autoapărare;

g) repararea prejudiciului patrimonial și, în cazurile prevăzute de lege, a celui nepatrimonial;

h) încasarea dobânzii de întârziere sau, după caz, a penalității;

i) rezoluțiunea sau modificarea contractului; j) neaplicarea de către instanța de judecată a actului ce contravine legii emis de o autoritate publică; k) alte căi prevăzute de lege.

În temeiul alin.(2) al aceluiași articol metodele de apărare prevăzute la alin.(1) pot fi invocate dacă sânt întrunite condițiile stabilite de lege și, după caz, de actul juridic pentru aplicarea acestora.

Conform dispozițiilor art.393 alin.(1) CPC, hotărârea primei instanța este casată de instanța de apel care dispune prin decizie încetarea procesului ori scoaterea cererii de pe rol, dacă există temeiurile consemnate la art. 265 şi 267.

Potrivit art.265 lit.a) CPC, instanța judecătorească dispune încetarea procesului în cazul

în care pricina nu urmează a fi judecată în procedură civilă.

În ședință de judecată s-a constatat că Enachi Galina s-a adresat cu plângere împotriva instituției penitenciare referitor la condițiile de detenție care-i afectează drepturile garantate de art. 3 din CEDO, solicitând reducerea pedepsei potrivit prevederilor art. 4734 alin. (5) Codul de procedură penală.

Prin încheierea Judecătoriei ***** (sediul Ciocana) din 18.11.2019, nr. dosarului 21ji-1630/2019, instanța a admis plângerea condamnatei, Enachi Galina, constatând faptul deținerii ultimei în calitate de prevenit în Penitenciarul nr. 13 pe o perioadă de 842 zile, în condiții contrare prevederilor art. 3 din Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, cu reducerea pedepsei pentru perioada de 763 zile în care s-a aflat în detenție în calitate de prevenit în Penitenciarul nr. 13 – *****, cu reducerea a 1526 zile (f.d. 134-139, vol. I).

Din încheierea sus enunțată, a fost aplicată măsura compensatorie nepecuniară, iar termenul pedepsei definitive stabilite Galinei Enachi prin decizia Curții de Apel ***** din 20 martie 2019, de 7 ani și 1 lună închisoare, a fost redus cu 1526 zile.

Din conținutul aceleiași încheieri rezultă că în privința perioadei rămase de 79 zile, care nu pot fi reduse, instanța i-a explicat Galinei Enachi ***dreptul de a depune o acțiune civilă în condițiile art. 4734 alin. (6) Codul de procedură penală*** (f.d. 134-139, vol. I).

În consecință, cu referire la prevederile art. 4734 alin. (6) Codul de procedură penală, reclamanta s-a adresat cu prezenta cerere de chemare în judecată, ***solicitând:***

-stabilirea numărului de zile rămase de 190 zile după reducerea din pedeapsă pentru care poate fi exercitată acțiunea civilă în condițiile art. 4734 alin. (6) Codul de procedură penală;

- aplicarea mecanismului compensatoriu prin compensarea pecuniară în sumă de 969 Euro pentru deținerea persoanei contrar art. 3 CEDO;

- aplicarea mecanismului compensatoriu prin compensarea cheltuielilor suportate în vederea restabilirii sănătății, pentru restabilirea danturii în sumă de 6 800 Euro și pentru tratamentul medicamentos de întreținere a protezelor în sumă de 5 000 Euro;

- aplicarea mecanismului compensatoriu pentru cheltuielile suportate în legătură cu întreținerea persoanei în primul an de aflare în arest în sumă de 1 450 Euro (f.d.3-5, vol. I).

-compensarea cheltuielilor de judecare a cauzei în sumă de 580 lei în legătură cu legalizarea copiilor de pe înscrisuri (f.d. 103-109, vol. I).

Colegiul Civilă conchide că cerințele formulate de către reclamantă nu constituie obiectul unui litigiu civil şi, respectiv, nu urmează a fi examinat în procedură civilă, pornind de la următoarele.

Prin prisma art. 3 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, cât și ținând cont de jurisprudența Curții Europene în toate cauzele în care se invocă încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale protejate de Convenție, statul are obligația pozitivă de a crea condiții care să prevină toate formele de tortură, tratamente inumane şi degradante. Statul are obligația de a asigura oricărei persoane aflate sub jurisdicția sa drepturile şi libertățile definite în Convenție. Respectiv, statul se face responsabil și urmează a fi parte în cauzele în care se invocă o atare încălcare și se cer compensații morale. În speță însă, acțiunea este înaintată către Ministerul Justiției.

La caz, acțiunea este înaintată la data de 05 mai 2020 (f.d.3-5), iar art.473^1 Cod de procedură penală (introdus prin Legea nr.163 din 20.07.2017, în vigoare din 20.12.2017),

prevede expres că, „împotriva actelor organului care pune în executare hotărârea judecătorească de condamnare privativă de libertate (închisoare, detenţiune pe viaţă), condamnatul, precum şi alte persoane ale căror drepturi şi interese legitime au fost încălcate de aceste organe pot declara plângere judecătorului de instrucție din instanța în a cărei rază teritorială se află organul respectiv. Soluționarea plângerii împotriva actelor organului care pune în executare hotărârea judecătorească de condamnare privativă de libertate are loc conform prevederilor art.471. Încheierea privind soluționarea plângerii poate fi atacată în conformitate cu prevederile art.472.

Astfel, din raționamentul logico-juridic al normei legale enunțate supra se desprinde concluzia certă că, toate plângerile depuse împotriva actelor/acțiunilor/inacțiunilor organului care pune în executare hotărârea judecătorească de condamnare privativă de libertate se examinează de judecătorul de instrucție. O claritate în acest sens a fost făcută de legiuitor și prin Legea nr.272 din 29.11.2018 (în vigoare din 01.01.2019), prin care au fost introduse în Codul de procedură penală art. 473³ și art.4734, care prevăd că plângerea referitoare la condițiile de detenție care afectează grav drepturile condamnatului și ale prevenitului se examinează de judecătorul de instrucție.

Din probatoriu administrat se atestă că prin încheierea Judecătoriei ***** (sediul Ciocana) din 18.11.2019, nr. dosarului 21ji-1630/2019, instanța a admis plângerea condamnatei, Enachi Galina, constatând faptul deținerii ultimei în calitate de prevenit în Penitenciarul nr. 13 pe o perioadă de 842 zile, în condiții contrare prevederilor art. 3 din Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, cu reducerea pedepsei pentru perioada de 763 zile în care s-a aflat în detenție în calitate de prevenit în Penitenciarul nr. 13 – *****, cu reducerea a 1526 zile (f.d. 134-139, vol. I).

Astfel, reieșind din încheierea sus enunțată, a fost aplicat măsura compensatorie nepecuniară, iar termenul pedepsei definitive stabilite Galinei Enachi prin decizia Curții de Apel ***** din 20 martie 2019, de 7 ani și 1 lună închisoare, a fost redus cu 1526 zile.

Din conținutul aceleiași încheieri rezultă că în privința perioadei rămase de 79 zile, care nu pot fi reduse, ***instanța i-a explicat Galinei Enachi dreptul de a depune o acțiune civilă în condițiile art. 4734 alin. (6) Codul de procedură penală (f.d. 134-139, vol. I).***

Conform art. 4734 alin. (6) Codul de procedură penală se aplică doar în cazul persoanelor în privința cărora a fost dispusă o măsură preventivă, însă nu a fost pronunțată o sentință de condamnare.

În acest sens susține că, la caz, în privința reclamantei a fost pronunțată o hotărâre de condamnare la pedeapsă cu închisoare, fapt confirmat prin decizia Curții de Apel ***** din 20.03.2019 prin care Galinei Enache i-a fost stabilită o pedeapsă finală de 7 ani 1 lună închisoare, cu executarea pedepsei în penitenciar de tip închis pentru femei.

Astfel, aspectele pecuniare urmau a fi elucidate în cadrul examinării plângerii adresate judecătorului de instrucție privind contestarea condițiilor de detenție (dosar nr. 21ji-1630/2019), iar în cazul în care nu a primit satisfacția cuvenită prin soluția dată prin încheierea Judecătoriei *****, sediul Ciocana, din 18 noiembrie 2019, Enache Galina ***era în drept de a exercita calea de atac prin contestarea încheierii respective în condițiile 4734 alin. (9) din Codul de procedură penală***.

Respectiv, aspectele privind condițiile de detenție se examinează de către judecătorul de instrucție în condițiile art. 4732- 4734 din Codul de procedură penală și nu constituie obiectul unor litigii civile de drept comun sau de altă natură și nu pot fi contestate în instanța

de judecată prin intentarea acțiunii în procedură civilă.

În așa circumstanțe instanța de apel consideră că, procesul urmează a fi încetat în temeiul art.265 lit.a) Cod de procedură civilă, care prevede că, instanța judecătorească dispune încetarea procesului în cazul în care pricina nu urmează a fi judecată în procedură civilă.

Reieșind din cele expuse mai sus, dat fiind că instanța de apel a constatat întrunirea în speță a temeiurilor de a înceta procesul în cauza civilă enunțată motive pentru care hotărârea primei instanțe urmează a fi casată şi a pronunța o nouă hotărâre sub formă de încheiere ***potrivit căreia urmează a înceta procesul în prezenta cauză pe motiv că cauza nu urmează a fi examinat în procedură civilă.***

În acest sens, instanța reține că respectarea principiului preeminenței dreptului constituie una din exigențele unui proces echitabil în sensul art.6 par.(1) din Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului şi a Libertăților Fundamentale (Roşca c. Moldovei, nr.6267/02 din 22.03.2005, par.24, f.d.28).

Astfel, principiul preeminenței dreptului, inserat în preambulul Convenției Europene şi Statutul Consiliului Europei, constituind în același timp atât un important impuls la adoptarea Convenției (Golder c. Regatului Unit al Marei Britanii, nr.4451/70 din 21.02.1975, par.34, f.d.30), cât şi parte integrantă a Convenției în conformitate cu prevederile art.31 alin.(2) al Convenției de la Viena, nu poate fi neglijat la soluționarea pricinilor civile potrivit prevederilor art.12 CPC.

Conform dispozițiilor art.1 alin.(3) al Constituției Republicii Moldova, în lumina interpretărilor date în jurisprudența constantă a Curții Constituționale, (hotărârea Curţii Constituționale nr.2 din 19.01.1998, publicată în Monitorul Oficial nr.12-13/8 din 19.02.1998), una din caracteristicile constituționale ale statului de drept o constituie obligațiunea statului, autorităților lui publice, instituțiilor, persoanelor oficiale de a activa în limitele atribuțiilor lor stabilite de Constituție şi Legi, iar instanța de judecată nu constituie o excepție în acest sens.

Mai mult decât atât, în conformitate cu prevederile art.9 CPC, instanței de judecată îi revine un rol diriguitor în organizarea şi desfăşurarea procesului, pe principiile de contradictorialitate şi egalității părților în drepturi, art.26 CPC, motiv din care în vederea asigurării accesului liber la justiție şi a dreptului la un proces echitabil.

În consecință, reieșind din cele expuse, și având în vedere că cauză civilă nu urmează a fi judecată în procedură civilă, Colegiul civil ajunge la concluzia de a admite apelul declarat şi a casa hotărârea primei instanțe cu încetarea procesului.

În conformitate cu prevederile art.385 lit.e), 390 CPC, Colegiul Civil,

d e c i d e:

Se admite apelul declarat de avocatul *****

Se casează hotărârea Judecătoriei ***** s*****, în cauza civilă la cererea de chemare în judecată depusă de Enachi Galina împotriva Ministerului Finanțelor al RM, Ministerului Justiției al RM și Administrației Naționale a Penitenciarelor, cu privire la aplicarea mecanismului compensatoriu prin compensarea pecuniară pentru deținerea persoanei contrar art. 3 CEDO, prin compensarea cheltuielilor suportate în vederea restabilirii sănătății, pentru cheltuielile suportate în legătură cu întreținerea persoanei în primul an de aflare în arest, prin

compensarea prejudiciului moral cauzat și se emite o încheiere potrivit căreia.

Se încetează procesul intentat la cererea de chemare în judecată depusă de Enachi Galina împotriva Ministerului Finanțelor al RM, Ministerului Justiției al RM și Administrației Naționale a Penitenciarelor, cu privire la aplicarea mecanismului compensatoriu prin compensarea pecuniară pentru deținerea persoanei contrar art. 3 CEDO, prin compensarea cheltuielilor suportate în vederea restabilirii sănătății, pentru cheltuielile suportate în legătură cu întreținerea persoanei în primul an de aflare în arest, prin compensarea prejudiciului moral cauzat, pe motiv că cauza nu urmează a fi judecată în procedură civilă.

Decizia este definitivă, însă poate fi atacată cu recurs la Curtea Supremă de Justiție în termen de 2 luni, prin intermediul Curții Supreme de Justiție.

Președintele ședinței, Nelea Budăi

Judecătorul

Judecătorii Ina Dutca

Marina Anton

Dosarul:nr.2a-3246/23 Judecător: Suvac Sergiu

2-23120662-02-2a-21082023-1

D I S P O Z I T I V U L
D E C I Z I E I

20 februarie 2024 mun. *****

Colegiul Civil, comercial și de contencios administrativ al Curții de Apel *****

În componentă:

Președintele ședinței, judecătorul Nelea Budăi

Judecătorii Ina Dutca și Marina Anton

Grefier Ecaterina Mihailov

examinând în ședință publică apelul declarat de *****, adoptată în cauza civilă, la cererea de chemare în judecată depusă de Enachi Galina împotriva Ministerului Finanțelor al RM, Ministerului Justiției al RM și Administrației Naționale a Penitenciarelor, cu privire la aplicarea mecanismului compensatoriu prin compensarea pecuniară pentru deținerea persoanei contrar art. 3 CEDO, prin compensarea cheltuielilor suportate în vederea restabilirii sănătății, pentru cheltuielile suportate în legătură cu întreținerea persoanei în primul an de aflare în arest, prin compensarea prejudiciului moral cauzat.

În conformitate cu prevederile art.385 lit.e), 390 CPC, Colegiul Civil,

d e c i d e:

Se admite apelul declarat de *****

Se casează hotărârea Judecătoriei ***** s*****, în cauza civilă la cererea de chemare în judecată depusă de Enachi Galina împotriva Ministerului Finanțelor al RM, Ministerului Justiției al RM și Administrației Naționale a Penitenciarelor, cu privire la aplicarea mecanismului compensatoriu prin compensarea pecuniară pentru deținerea persoanei contrar art. 3 CEDO, prin compensarea cheltuielilor suportate în vederea restabilirii sănătății, pentru cheltuielile suportate în legătură cu întreținerea persoanei în primul an de aflare în arest, prin compensarea prejudiciului moral cauzat și se mite o încheiere potrivit căreia.

Se încetează procesul intentat la cererea de chemare în judecată depusă de Enachi Galina împotriva Ministerului Finanțelor al RM, Ministerului Justiției al RM și Administrației Naționale a Penitenciarelor, cu privire la aplicarea mecanismului compensatoriu prin compensarea pecuniară pentru deținerea persoanei contrar art. 3 CEDO, prin compensarea cheltuielilor suportate în vederea restabilirii sănătății, pentru cheltuielile suportate în legătură cu întreținerea persoanei în primul an de aflare în arest, prin

compensarea prejudiciului moral cauzat, pe motiv că cauza nu urmează a fi judecată în procedură civilă.

Decizia este definitivă, însă poate fi atacată cu recurs la Curtea Supremă de Justiție în termen de 2 luni, prin intermediul Curții Supreme de Justiție.

Președintele ședinței, Nelea Budăi

Judecătorul

Judecătorii Ina Dutca

Marina Anton